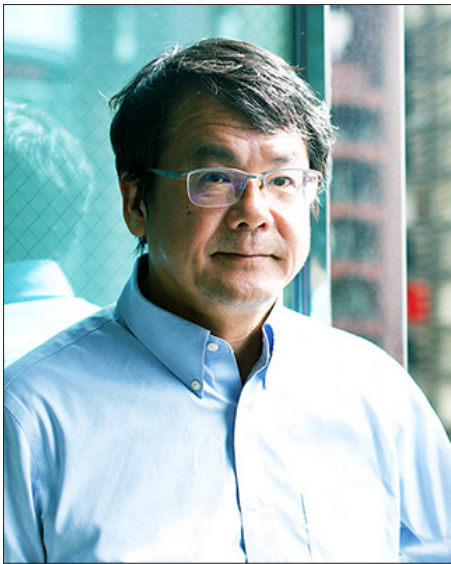

کایدو تاکرو

مینائو کانائه

کیتانو ناکشی

سوزوکی کوچی

ریونوسکه آکوتاگوا

روز ژاپن، سبک‌های گوناگون نویسندگان ژاپنی و خلاصه با آن چیزی که واقعی می‌توان به آن ادبیات ژاپن گفت آشنا شوند. بگذارید اینطور بگوییم که این نبرد من است. نویسنده‌هایی که من برای مطالعه و ترجمه انتخاب می‌کنم معمولاً پر فروش و محبوب آکوتاگوا یا نویسندگان بسیار پر فروش و محبوب هستند. بعد وقتی نویسندگان محبوبم را می‌ان آنها یافتم، سراغ نویسندگان محبوبم می‌روم. از میان نویسندگان خوبی که این روزها می‌نویسند و نزد مخاطب ژاپنی محبوبیت بالایی دارند، خانم میناتو کانائه و سوزوکی کوچی که علاقه‌مندان به ادبیات و سینمای وحشت باید با نام و کارهایش آشنا باشند. کایدو تاکرو که در ژانر پزشکی جنایی مطرح است، خانم یو میری، خانم واتایا ریسو و البته کیتانو تاکشی را خیلی دوست دارم و بازگردانی آثارشان را در دستور کار دارم. کیتانو تاکشی را ابتدا با سینمایش شناختم. کیتانو از شاگردان فوکاسا کا کینجی، کارگردان محبوب من است و آثار سینمایی ماندگار و بی‌نظیری تولید کرده است.

اولین باری که یک کتاب از کیتانو تاکشی خواندم، تنها به دلیل علاقه‌ام به شخصیت کارگردان او و از روی کنجکاوی بود. اما باید اعتراف کرد که کیتانو کارگردانی که هوس کرده داستان نویسی هم بکند نیست، بلکه یک داستان نویس خوش قلم و نویسنده واقعی است و توانایی او در نگارش و شخصیت‌پردازی ادبی هیچ دست‌کمی از توانایی‌های سینمایی او ندارد. خصوصاً مجموعه داستان «نونهال» شدیداً من را تحت تأثیر قرار داد و ارتباط بسیار عمیقی با این کتاب و شخصیت‌های آن گرفتم. ویژگی خاص ادبیات او، کیتانو بزرگ شده ژاپنی است که زیر ژاپن مدرن امروزی دفن شده است. او یک بچه بورژوا نیست و در شهرستان، کوچه‌پس کوچه‌های توکیو قدیم و محله‌های مهاجرنشین بزرگ شده است و یک حس نوستالژی از ژاپنی که دیگر نیست، درون او باقی مانده است که می‌تواند هنرمندانه آن را برای بینندگان فیلم‌ها یا خوانندگان داستان‌هایش ترسیم کند. کیتانو شناسنامه یک دوران به خصوص، یا شاید بهتر باشد بگویم یک فرهنگ و دنیای به خصوص در یک دوران به تاریخ پیوسته است. کیتانو از معدود آدم بزرگ‌هایی است که خاطرات و افکار دوران کودکی، نوجوانی و جوانی را هنوز درون خود زنده نگه داشته‌اند و به خاطر دارند.

چه معیارهایی برای انتخاب بین نویسندگان ژاپنی دارید؟ مضامین یک کتاب باید برای تان جذاب باشد که سراغش بروید یا اینکه شهرت یا مقبولیت نویسنده‌ای باعث می‌شود کارش را دست بگیرید؟ مثلاً درباره نویسنده «نونهال»، تاکشی کیتانو، چه چیزی باعث شد این رمان را ترجمه کنید؟ درباره این نویسنده و جهان فکری‌اش هم بگویید.

برای تان بگویم روند رشد و موفقیت یک نویسنده در ژاپن چگونه است. نویسنده‌های جوانی نام و جوان آثار کوتاه خود را برای نشریات ادبی ارسال می‌کنند تا کاندیدای کسب جوایز ادبی باشند. مشهورترین جوایز ادبی ژاپن جایزه «آکوتاگوا» در درجه اول و جایزه «نائوکی» در درجه دوم هستند. هیأت داوری هر دو جایزه ادبی متشکل از استادان دانشگاه و نویسندگان پخته و استخوان خرد کرده است. نویسنده‌ای که جایزه آکوتاگوا را بگیرد، مورد اعتماد تمامی انتشارات بزرگ ژاپن است و امکانات لازم برای چاپ کتاب‌هایش و درخشیدن را دارد. مرحله دوم میزان استقبال خوانندگان است. اگر میزان استقبال خوانندگان نیز بالا باشد نویسنده پس از کسب نمره قبولی از هیأت داوری، از خوانندگان نیز نمره قبولی بگیرد، برای مرحله سوم درخشیدن آماده می‌شود. مرحله سوم بازسازی سینمایی آثار او و ترجمه اثر به زبان‌های دیگر است. به عنوان نمونه خانم میناتو کانائه به این شکل پله‌های ترقی را طی کرده و به یکی از محبوب‌ترین نویسندگان ادبیات ژاپن تبدیل شده است. به چنین نویسنده‌ای می‌توان گفت نماینده ادبیات ژاپن، میوه ژاپن! در حالی که مثلاً در کتاب‌های مورا کاکی اصولاً «ژاپنی» بودن را حس نمی‌کنید. اینطور بگوییم که اگر ترجمه انگلیسی کتاب را بردارید، نام‌های ژاپنی را با نام‌های انگلیسی جایگزین کنید، تقریباً هیچ عنصر یا ویژگی خاصی درون کتاب نیست که به شما این امکان را بدهد تا بفهمید کتاب ژاپنی است! در حالی که مثلاً در «نونهال» تمام تاروپود داستان‌ها، روابط میان شخصیت‌ها، روان‌شناسی آنها، جزئیات بی‌شمار توصیف صحنه‌ها و حتی ساختار کلی داستان، همه و همه ژاپنی هستند. بزرگ‌ترین هدف من معرفی ادبیات واقعی ژاپن به خواننده‌های میهنم است؛ می‌خواهم ادبیات ترجمه شده ژاپن در ایران، بازتاب واقعی ادبیات حقیقی ملی ژاپن باشد. می‌خواهم هموطنانم با ذوق و سلیقه ژاپنی‌ها، موضوعات

از زاویه‌های متفاوت تاریخی، مذهبی، فرهنگی، اقتصادی، زیبایی‌شناسی و اجتماعی مورد بررسی قرار می‌دهد و امیدوارم روزی شاهد چاپ شدن آن به زبان مادری باشم، چرا که اجازه می‌دهد ژاپن و مردم آن را از زاویه‌ای جدید و متفاوت بشناسیم.

برایم عجیب است چطور چنین چیزی زیاد در ادبیات‌شان بازتاب نداشته. چون موضوع بسیار جالبی است. شاید هم به قول شما از جمله تابو‌هایی است که امیدوارم ترجمه کنید و پایان‌نامه‌تان را به فارسی بخوانیم. پس در حال حاضر احتمالاً به زبان ژاپنی هم تسلط پیدا کرده‌اید؟ درست است؟

این موضوع بیشتر در ادبیات کلاسیک و قدیمی بازتاب داشته است. شاید آخرین نویسنده شناخته شده‌ای که به این حوزه توجه نشان داده تانیزاکا جونئیچیرو باشد که در «مدح سایه» یک فصل کامل را به این موضوع اختصاص داده است. حالا که صحبتش شد امیدوارم «مدح سایه» هم روزی به صورت کامل به زبان فارسی ترجمه بشود؛ واقعا اثر جذاب و منحصر به فردی است. در حال حاضر بله، به زبان ژاپنی مسلط هستم و از ادبیات غنی این کشور مطالعه می‌کنم.

دستشویی سخنگو!

گفت‌وگو با مصطفی رضوی، مترجم و فارغ التحصیل رشته ژاپن‌شناسی درباره عجایب فرهنگ پیچیده ژاپن و نویسندگان معاصر این کشور

باسر نوروزی | مصطفی رضوی، از جمله مترجمانی است که در حوزه ترجمه آثار ژاپنی به فارسی فعالیت دارد. او در فرانسه در دو رشته تاریخ و ژاپن‌شناسی، در مقطع کارشناسی ارشد، تحصیل کرده و مدرک کارشناسی در رشته روابط بین‌الملل نیز دارد. در رشته ژاپن‌شناسی، رتبه اول را در دانشکده کسب کرده و به بورس‌های ویژه برای گذراندن دوره زبان‌شناسی در شهر توکیو رسیده. حالا او از معدود مترجمانی است که آثار ژاپنی را از زبان اصلی ترجمه می‌کند. موضوع پایان‌نامه‌های او در رشته‌های تاریخ و ژاپن‌شناسی نیز بسیار قابل تامل و جالب است؛ «تاریخ کیمیاگری در دوران باستان» و «تحول دستشویی در تاریخ ژاپن و جایگاه آن در فرهنگ و ادبیات این کشور». موضوع دوم هر خواننده‌ای را کنجکاو می‌کند. به همین علت در این گفت‌وگو مفصل درباره تاریخچه آن پرسیدیم. همین‌طور درباره روند ترجمه آثار ژاپنی در ایران.

قبل از هر موضوعی، خواستم درباره موضوع پایان‌نامه‌تان پرسیم. چون موضوع عجیبی به نظر می‌رسد: تحول دستشویی در تاریخ ژاپن؟ قضیه این پایان‌نامه چیست؟ چرا چنین سوژه‌ای را انتخاب کردید؟ پیشینه تاریخی این موضوع در فرهنگ ژاپن چیست؟

در تمامی فرهنگ‌ها از جمله فرهنگ ما، دستشویی به ایجاد یک سوراخ در زمین در بیرون از خانه محدود می‌شده و تنها دو مرحله تکامل را می‌توانیم درباره آن ذکر کنیم. لوله‌کشی فاضلاب و نصب سیفون که اجازه داد دستشویی وارد خانه بشود و دیگری هم تکامل فرم و شکل به اصطلاح کاسه و سکوای آن. و اما در ژاپن! در دوران کهن دستشویی را بر روی جوی آب می‌ساختند تا جریان آب فضولات را همراه با خود ببرد. جالب است بدانید که مرگ هم در کنار فضولات انسانی در زمره «نجاست‌ها» قرار داشته و مردگان (حتی گاهی فرد در حال مرگ، پیش از آنکه بمیرد!) را نیز به همین شیوه بر روی تخته‌ای بسته به جریان آب می‌سپاردند. این دیدگاه که مرگ و فضولات انسانی را از یک زاویه می‌بیند و برای هر دو یک چاره پاک‌سازی را در نظر می‌گیرد، باعث می‌شود که از همان دوران کهن، اتاقک دستشویی به عنوان فضایی برزخ‌مانند، میان خانه و جهان دیگری که فضولات و مردگان هر دو به آن می‌روند، در فرهنگ ژاپن جای بگیرد. از طرفی تولد هم که در واقع مکانیسم معکوس مرگ است در زمره «نجاست‌ها» قرار می‌گرفته است و هیچگاه اجازه نمی‌دادند تا زانو درون خانه وضع حمل کند؛ مبادا این ارتباط با آن جهان دیگر، خانه را آلوده کند. بدین شکل دستشویی به نوعی به دروازه میان دو جهان تبدیل می‌شود که نه فقط مکان دفع فضولات و نجاست‌ها از این جهان به آن جهان دیگر است، بلکه می‌تواند مکانی برای «دریافت» از آن جهان نیز باشد. طبیعتاً این طرز فکر، باعث نوعی ترس و وسواس اهالی خانه نسبت به دستشویی می‌شد و آنها را وادار به ابداع راه‌های چاره برای این مسأله می‌کرد. یک خدای مخصوص، به عنوان خدای پاکیزگی دستشویی ساختند و رسوم خاصی را برای ادای احترام به او در نظر گرفتند. این آیین جدید تشکیل حواشی و داستان‌های جدید را به دنبال داشت. به عنوان نمونه، می‌گفتند اگر دختر خانه دستشویی خانه را خوب نظافت کند، خدای دستشویی بخت او را باز خواهد کرد و شوهر خوبی برایش در نظر خواهد گرفت، اما در صورت سهل‌انگاری، مجازات بستان

اوضاع در دوران معاصر هم به همین شکل است؟

در ژاپن، تکامل دستشویی جنون‌وار ادامه پیدا کرد: نصب سیستم بخاری برای نشیمنگاه دستشویی! نصب سیستم شست‌وشوی اتوماتیک! نصب صفحه دکمه

ژاپنی‌ها دستشویی را دروازه عبور مردگان می‌دانستند. برای همین در ژاپن، تکامل دستشویی جنون‌وار ادامه پیدا کرد: نصب سیستم بخاری برای نشیمنگاه دستشویی! نصب سیستم شست‌وشوی اتوماتیک! نصب صفحه دکمه دیجیتال برای تنظیم دما و فشار آب! دکمه‌ای برای موسیقی! دستشویی سخنگو با قابلیت انتخاب صدا برای دستشویی!

تنظیم دما و فشار آب! دکمه‌ای برای موسیقی! دستشویی سخنگو با قابلیت انتخاب صدا برای دستشویی! نصب سیستم آنالیز فضولات با قابلیت ارسال نتیجه آن ظرف چند ساعت بر روی گوشی صاحب دستشویی! و... چقدر در ژاپن دستشویی همچنان تا این اندازه مورد توجه، سرمایه‌گذاری، خلاقیت و وسواس غیرقابل توضیح است؟ آیا رسومات و خرافات و داستان‌های مربوط به دستشویی در ژاپن مژده‌اند و تنها به گذشته تعلق دارند؟ به طور خیلی خلاصه پایان‌نامه من به این مسائل می‌پردازد و در واقع یک سوژه تابورا

